

НЕ ВБИВАЙТЕ МІЖ НАМИ КЛИН

Живе в Зорі хороша людина Володимир Васильович Носенко. Багато років працював у місцевому колгоспі головним енергетиком, тепер на заслуженому відпочинку. Родом Володимир Васильович зі східної України, але більша частина його життя пройшла на її заході. Зараз, в зв'язку з останніми подіями навколо виборів Президента, багато хто говорить про існуючий поділ країни на Схід і Захід, будімо там по-різному люди вбачають своє майбутнє. Про надуманість такого підходу свідчить життя і думки В.В.Носенка.

— Володимире Васильовичу, загадайте, будь ласка, про своє дитинство.

— Я народився у 1935 році в Сумській області. Є там таке село Яганівка, що майже на межі з Полтавською областю. Оце і є моє рідне село. Там і пройшло моє дитинство, правда, дуже закримованими страшними поняттями, як війна і голод. Батько мій був вчителем, мати в колгоспі працювала. Родина з боку батька і з боку матері була велика, але жили дружно. Коли сходилися в гості на якусь свято мої рідні дядьки і тітки та ще разом із своїми дітьми та близькими, то заповнювали всю хату. Запити тоді були зовсім іншими, як тепер. Столи не ломилися від надійк та напоїв, але всім було весело. Багато співали пісень. Я і сам дуже любив співати і до цього часу пам'ятаю пісні моє дитинства.

Хоча я був ще малий, але в моїй пам'яті закарбувалося багато спогадів, пов'язаних з війною.

Пам'ятаю, теплий, сонячний ранок, коли все живе насолоджувалося, а на мирне життя насувалося грізне лихо. І ось, повідомлення — війна. Враз людей

пили суху землю своїми сльозами. А сонце світило і гріло, наче в цьому світі нічого не відбувалося. Проте залупене фашистами зло вже сповна діяло, що і відобразилося в моїх перших відчуттях про війну. Гули і наближалися німецькі бомбардувальники. Лінія фронту просуваюлася на схід. Проходили відступаючі частини Червоної армії, а восени 1941р. прийшли німці. Село було в скорботі. Молодь силоміць вивозили на роботу в Німеччину. Забирали в селі худобу. Наше село і село поруч задовго до війни були об'єднані у невеликий колгосп. Фактично німці повністю зберегли його довоєнну структуру. Колишні колгоспники тепер повинні були працювати важко. Техніки ніякої, всі роботи виконувалися вручну. Основним знаряддям праці стала лопата.

Так і проходили довгі дні і місяці окупації. Самі розумієте, що через своє малоліття я тоді ще не міг повністю осмислити все, що відбувається з нами. Мама працювала, а по вечорам часто плакала. Через окупацію, від батька ми не могли отримувати вісточок, і це ще

лиса на сход села, обмінялися, цілувалися. А потім почалося святкування. Знову заграпа гармошка, яку не було чути протягом всієї війни. Почалися танці. Якийсь молодий солдат вибіг у коло і почав жваво витанцюювати козацького гопака. На його грудях брязкотили медалі. Так це мені і запам'яталося. Ви знаєте, відчуття тієї величезної радості до цього часу живе в мені. І я дуже хотів би, щоб сучасна молодь знала про ті часи і шанувала солдатів Великої Вітчизняної, що своєю кров'ю заплатили за Перемогу над фашистами. Їх вже так мало залишилося. І ще я не хотів би, щоб наші діти і онуки пережили щось подібне до того, що довелось пережити нашому поколінню.

Мій батько прийшов з війни інвалідом, без ноги. Він служив в розвідці, коли група розвідників поверталася із завдання зі взятим в полон німецьким «язиком», був поранений в ногу. Його вимушено залишили на декілька годин на снігу з умовами, що незабаром за ним повернуться. Так і сталося, але поранену ногу, поскільки почалася гангрена, в госпіталі йому відрізали, а на іншій нозі відрізали обморожені пальці. Батько і після війни ще багато років продовжував працювати вчителем.

Я ходив в школу, пас корови. Добре пам'ятаю годінні 1946-1947 р.р. Наш край пройшов і через голодомор 1932-1933 років, хоча я розповідав бать-

школи. Але вчитися дуже хотілося.

— Так, не просте видалося у Вас дитинство. А як далі складалася Ваша доля?

— Поступово життя налагоджувалося. Загоювалися рани, нанесені війною господарству, хоча в душах людей, які втратили на війні рідних і близьких, війна ще довго відкидалася сумом і біллю. Я закінчив школу і в 1953 році був призваний до лав Збройних Сил. Служив у місті Случьк, що в Білорусі, в артилерії. В армії виконував обов'язки топографа. Служба тоді тривала три роки. Після звільнення в запас в 1957 році поступив вчитися у Глухівський технікум механізації та електрифікації сільського господарства. Отримав спеціальність техніка-електрика.

— А як сталося, що Ви, сідняк, потрапили на Західну Україну?

— Спочатку я сюди приїхав на практику в Локанівській район на Волині. А після закінчення технікуму, більшість наших випускників направлялися на роботу саме в Західну Україну. Я був у їх числі. Справа в тому, що тоді, у 1960 році, посилено увага приділялася електрифікації саме цієї частини України. Пояснялося це і близькістю до кордону, і специфікою розвитку господарства регіону. Два роки працював в одному із колгоспів, що дозволило по-доброму познайомитися із системою електрифікації сільського господарства

слугоувало 50 трансформаторних підстанцій, з них половина стояла на балансі

родилася і виросла на сході України, але більшу частину свого життя прове-

колгоспу. Зрозуміло, що іноді виникали і непередбачені аварійні ситуації. Наприклад, у 1976 році була справжня буря. Тільки в Голішеві було виведено з ладу до трьох кілометрів електромереж, великих збитків завдала стихія на виробничих підприємствах. І тоді не треба було пояснювати електрикам, що необхідно в найкоротший час ліквідувати наслідки лиха. В працювали стільки, скільки було по-

ла на її заході.

— Вважаю, що ця проблема цілком надумана. Я одружений на Людмилі Артемієвній, яка місцеве, з села Дерев'яне. У нас народилося двоє доньки, тепер вже маємо п'ятеро онуків. І ніяких непорозумінь на основі того, хто звідкіль, між мною і дружиною ніколи не виникало.

На сході України люди добродушні, ласкаві, відкриті. А хіба не такі вони на заході? В Гадячі довгий

Випускник Глухівського технікуму механізації та електрифікації сільського господарства.

обійняла тривога, хоча вони ще не усвідомлювали повністю, яке тяжке горе їх чекає. Не забарилася і мобілізація на фронт. Пам'ятаю, як забирали перших новобранців на війну. Між ними і мій батько. Родичі, друзі, знайомі провели їх на край села, де стояли чотири вітряки. Проводжали їх з сльозами і смутком. Але разом з тим вигравала щось веселе гармошка. Така вже врода в українського народу — не падати у відчай. Тим більше, що говорили, будімо війна скоро закінчиться нашою перемогою над фашистами. Але коли підійшла мить прощання, то ридання, в яких відчувався невмирущий людський біль, вже не припинялися. Нарешті новобранці відірвалися від своїх рідних, сіли на підводи і рушили в далеку дорогу. Але рідні ще довго стояли, дивлячись у слід підвод і кро-

більше засмучувало.

Добре пам'ятаю кінець літа 1943 року. Теж стояла сонячна погода, як і на початку війни. В селі тихо. І раптом тишу порушує гуркіт мотоциклів. Це через село відступала колона німецьких мотоциклістів. І тут чорний кіт перебігає перед самим їх носом дорогою. Один німецький мотоцикл мало не в кукурудзу заїхав, аби відігнати кота назад. Як це все опостерігав і чому саме саме цей кумедний епізод врізався в пам'ять. Відступаючі німці вже не виглядали так впевнено і гонористо, як на початку війни.

А вночі за селом палали підпалені німцями скрипки з не змолоченим колосом. Жужелиця від не змолоченого зерна ще довгий час загнивала на полях. В напрямку сусіднього села Качанівки було чути артилерійську канонаду. Це були останні відпущені битви на Курській дузі. Нарешті все стихло. Згодом фронт відступав на захід у напрямку Дніпра. Але до перемоги ще було далеко.

Запам'ятався мені і той день, коли настала Перемога. Весна сорок п'ятого року. Через село проходила якась радянська військова частина. Саме від солдатів ми і дізналися про остаточний розгром Німеччини. Була величезна радість. Жителі враз зібра-

ли домір 1932-1933 років, хоча я розповідав батьки, наше село не зазнало таких великих втрат від голоду, як сусідні. Але і в нас люди їли в ті роки падижну худобу, наприклад, коней. Але я буду говорити про те, що сам пережив і пам'ятаю. Багато людей похли від голоду.

В нашій сім'ї були ще молодші за мене брат і сестра. Ми вночі вибігали в поле і сміялися незграйно по-рох. А мати з іншими жінками ходила за сімнадцять кілометрів на невелику залізничну станцію поблизу цукрового заводу, де можна було набрати гнилих перемерзлих цукрових буряків. Ото тавки їх з пологою, смажили і їли. Потім багатьом, звичайно, зводило животи, але іншого виходу не було. А то ще пам'ятаю залетіла галка в димар і матері вдалося її опіймати. Із цієї галки вона зварила суп. Нам здавалося, що нічого смачнішого ми ніколи не їли. Дійсно, то була велика біда, але, дякуючи Богу, вдалося пережити і її.

Взагалі, повосенні села на Сумщині перебували у надзвичайно важкому стані. Не вистачало робочих рук, адже більшість чоловіків загинули на фронті. Майже вся важка робота покладалася на плечі жінок і нас, підлітків. І я теж працював. Возив, наприклад, солому на гарбі. Одного разу воли, запряжені в гарбу, перелякалися полупорки і «понесли». Я ніяк не міг їх зупинити. Але потім, на моє щастя, вони самі враз стали.

Одночасно я закінчував школу. Досвідчених вчителів було мало. Мій батько, який закінчив Сумський педагогічний інститут, допомагав молодим вчителям, що стали до вчительської праці відразу після закінчення

школа. Але вчитися дуже хотілося.

— Зупиніться, будь ласка, на роботі в господарстві, яке носить зараз назву АПК «Зоря».

— Працювати доводилося багато. Електрогосподарство такого великого колгоспу потребувало великої уваги. Деякі електромережі, збудовані в минулому, вже на той час застаріли і вимагали реконструкції або ремонту.

В колгоспі працювало біля сорока п'яти електриків. Хоча вони безпосередньо підпорядковувалися відповідним виробничим підприємствам, загальний контроль за їхньою роботою покладався на мене. Моя служба здійснювала монтажні і ремонтні роботи за допомогою підрядних організацій. Енергоозброєння господарства протягом сімдесятих і восьмидесятих років постійно збільшувалося. Вводилися в експлуатацію нові електромережі і трансформаторні підстанції. Одних електролиній працювало десь біля двох тисяч кілометрів, загальна потужність складала 12 тисяч кіловат. Господарство об-

слідки лиха, всі працювали стільки, скільки було потрібно, ніхто не ремствував. Я завжди з теплою згадкою про людей, з якими мені довелося працювати. Треба сказати, що голова колгоспу Володимир Антонович Глютинський завжди з увагою ставився до проблем місцевих енергетиків. Як керівник, він міг і суворо спитати, якщо бачив якісь недоліки у роботі, але він завжди вникав у суть питання і надавав необхідну допомогу, щоб виправити становище.

— Ще одне запитання на закінчення. Чи вбачаєте Ви якісь проблеми у відносинах між Західною і Східною Україною? Запитую Вас як людину, що на-

сприйняв між сходом і заходом України. Вона у нас одна і ми один народ. Це повинні пам'ятати ті політики, які намагаються вбити клин між двома частинами нашої багатостраждальної країни.

— Дякую за розмову.

Розмовляв С. СЕРГІЄВСЬКИЙ.

«Все моє багатство — у Зорі...»